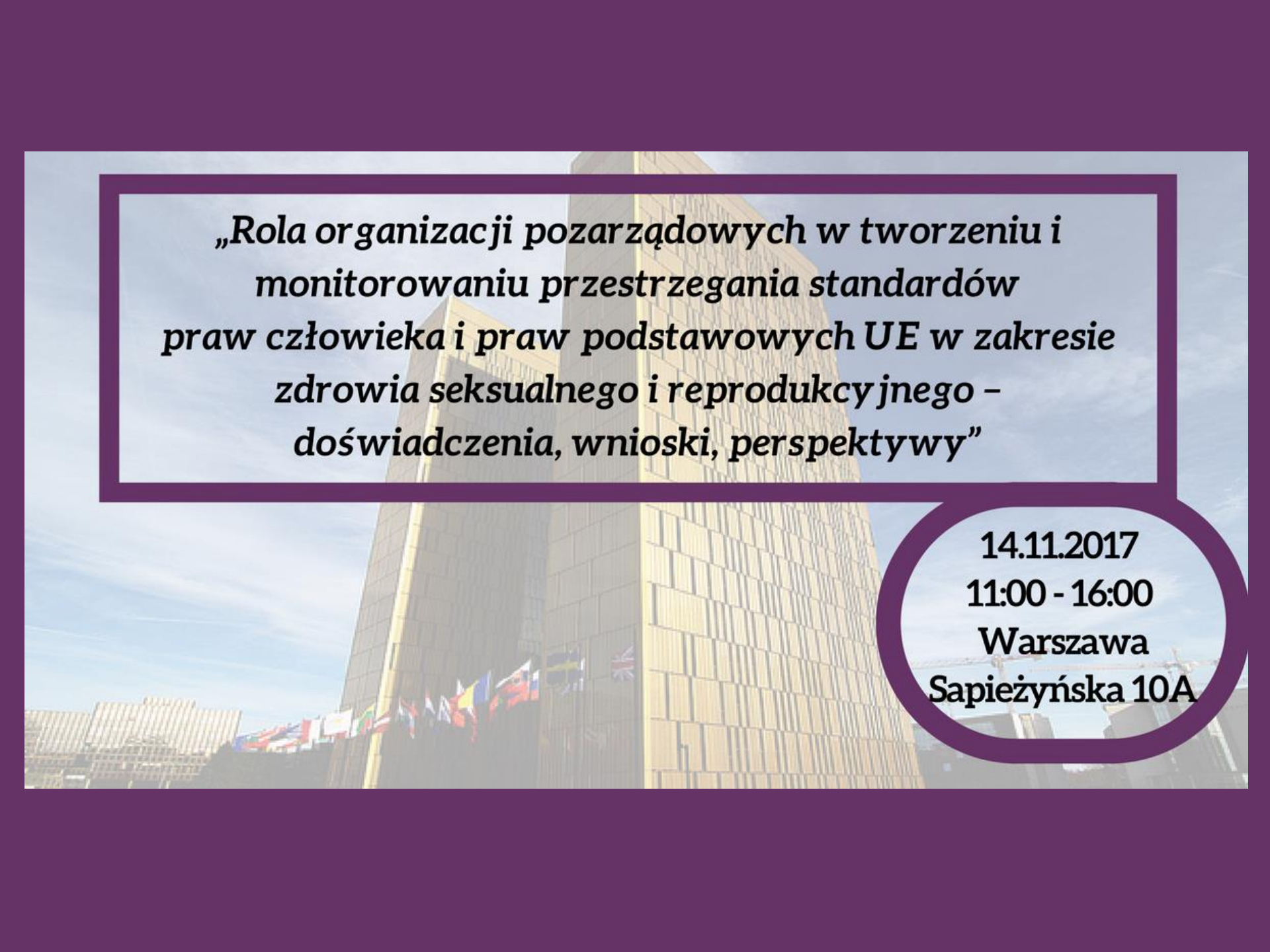

„Rola organizacji pozarządowych w tworzeniu i monitorowaniu przestrzegania standardów praw człowieka i praw podstawowych UE w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego – doświadczenia, wnioski, perspektywy”

14.11.2017

11:00 - 16:00

Warszawa

Sapieżyńska 10A

mec. Zuzanna Rudzińska- Bluszcz

PRZEDSTAWI TEMAT:

„Rzecznictwo na arenie
międzynarodowej i
monitorowanie przestrzegania
standardów praw człowieka -
wnioski z działalności RPO”

**Główna Koordynatorka ds.
Strategiczných Postępowañ
Sądowych w biurze
Rzecznika Praw
Obywatelskich**

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

**Monitorowanie
przestrzegania praw człowieka -
działalność RPO na arenie międzynarodowej**

*Zuzanna Rudzińska-Bluszcz
Główna Koordynatorka ds. Strategicznych Postępowań Sądowych*

Kompetencje RPO – organy międzynarodowe

Art. 17a. Rzecznik współdziała ze stowarzyszeniami, ruchami obywatelskimi, innymi dobrowolnymi zrzeszeniami i fundacjami oraz z zagranicznymi i międzynarodowymi organami i organizacjami na rzecz ochrony wolności i praw człowieka i obywatela, także w zakresie równego traktowania.

Kompetencje RPO – równe traktowanie

Art. 17b. Do zakresu działania Rzecznika, dotyczącego realizacji zasady równego traktowania, należy również:

- 1) analizowanie, **monitorowanie** i wspieranie **równego traktowania wszystkich osób**;
- 2) prowadzenie niezależnych badań dotyczących dyskryminacji;
- 3) **opracowywanie i wydawanie niezależnych sprawozdań i wydawanie zaleceń odnośnie do problemów związanych z dyskryminacją.**

Obszary aktywności RPO

1. Wkład do rządowego raportu

2. Własny raport alternatywny

- Realizacja przez Polskę zobowiązań wynikających z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych 2012-2014 (2015)
- Komitet Praw Ekonomicznych, Społecznych i Kulturalnych (październik 2016)
- Komitet Praw Człowieka (listopad 2016)

3. Wystąpienie na forum ONZ

- Powszechny Przegląd Okresowy (UPR, wrzesień 2017)

Wkład do rządowego raportu

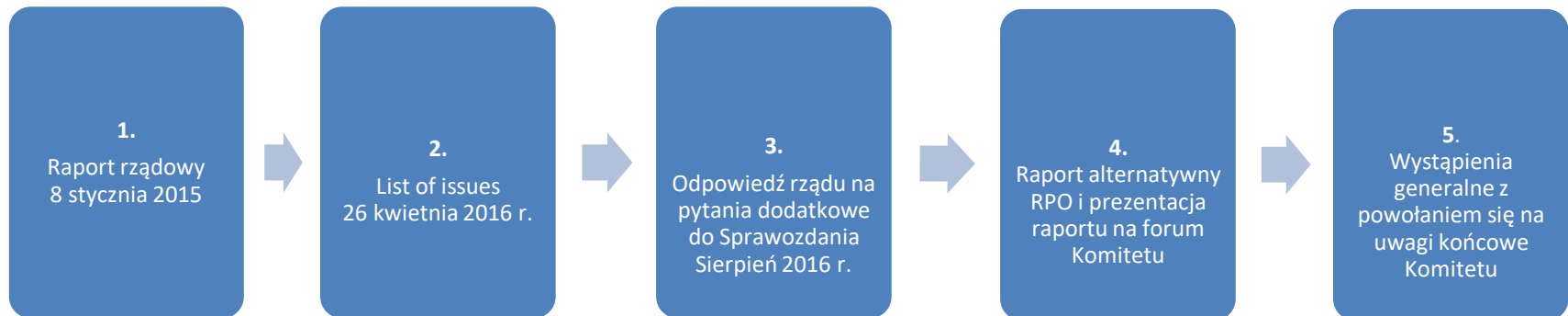
- Przyjęta forma aktywności na forum ONZ przed 2016 r. (z jednym wyjątkiem)
- Np. pismo do MSW w przedmiocie rekomendacji Komitetu ds. Likwidacji Dyskryminacji Rasowej (CERD) z 2015 r.:

Stwierdzenie, że „RPO co do zasady dysponuje takim budżetem jaki zaplanował” (s. 1) nie w pełni odpowiada rzeczywistości. W ostatnich latach (2011-14) wnioskowany przez Rzecznika budżet był corocznie uszczuplany. Wydaje się zatem, że należałoby rozważyć uzupełnienie omawianego akapitu odpowiednim sformułowaniem (np. przez dodanie zdania: „Sytuacja ta <trudna sytuacja finansowa> jest przyczyną uszczuplania w ostatnich latach wysokości wnioskowanego przez Rzecznika budżetu”).

Własny raport alternatywny

schemat działania na przykładzie CESCR

(Raport okresowy z wykonywania Paktu Praw Ekonomicznych, Społecznych i Kulturalnych za lata 2007-2013)

1. Raport rządowy (styczeń 2015)

Rekomendacje 5 cyklu:

- ✓ *the State party does not guarantee basic sexual and reproductive health services*
- ✓ *the “alarming number” of women resorting to illegal, clandestine abortion because of the refusal of physicians to perform legal operations on the ground of conscientious objection*

Raport rządowy:

- ✓ The Committee’s view in this regard does not reflect the facts.
- ✓ The law on family planning, foetus protection and grounds for abortion provides that persons covered by the social security system and persons entitled to free health care on the basis of various provisions are entitled to free abortion in medical centres under the circumstances set out in the law.
- ✓ In cases of conscientious objection, the doctor in question must justify and record his or her stance in the corresponding medical records and inform the patient of real opportunities for obtaining the required service from another doctor or health-care establishment. Any doctor failing to meet that obligation may be held to be in breach of the provisions governing medical practice.

2. List of issues (kwiecień 2016)

Article 12 — Right to physical and mental health

21. Please indicate whether a systematic mechanism of timely referral to an alternative doctor is in place for women who have been refused abortion by medical practitioners on the basis of conscientious objection.

22. Please outline the measures taken to increase access to basic services in the area of sexual and reproductive health, including by making contraceptives available at affordable prices. Please also provide further information on age-appropriate sexual and reproductive health education programmes.

3. Odpowiedź rządu na pytania dodatkowe (sierpień 2016)

- ✓ Wskazanie uprawnień lekarza zgodnie z ustawą z 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz przywołanie wyroku TK w sprawie K 12/14
- ✓ Wskazanie zaleceń PTG w sprawie antykoncepcji z 2013 r. oraz informacji o refundowanych lekach antykoncepcyjnych

4. Co zrobić RPO?

(wrzesień 2016)

Raport alternatywny 12 września 2016	Wystąpienie ustne na forum Komitetu, 21 września 2016
• Polish legal system lacks clearly defined entity obliged to indicate real possibilities of obtaining a medical service from another doctor • The lack of this mechanism poses a serious threat to the possibility of obtaining medical treatment • There are cases where doctors hinder the abortion by refusal to grant a referral to the medical specialist • Podkarpackie Voivodship	• After the Constitutional Court's judgment of 7 October 2015, there is no entity required to indicate another possibility of having the service provided to the patient. In this situation, there is a serious risk that the medical service in question will not be provided to the patient at all. No legislative action has been taken. • In Podkarpackie Voivodship, there is no hospital in which the patient can have a legal abortion, even if her life is at risk because of the reference to the conscience clause.

5. Uwagi końcowe dotyczące VI Sprawozdania Okresowego (październik 2016)

46. Komitet jest **zaniepokojony dużą liczbą niebezpiecznych aborcji** wykonywanych w Państwie Stronie, jak również wieloma przeszkodami w uzyskaniu dostępu do aborcji bezpiecznej i legalnej. Komitet jest również **zaniepokojony restrykcyjnym ustawodawstwem Państwa Strony i inicjatywą ustawodawczą "Stop aborcji"**, będącą w czasie rozmów przedmiotem obrad Parlamentu, proponującą dalsze ograniczenie warunków aborcji, pomimo że Państwo Strona ma już w tym względzie bardzo restrykcyjne przepisy. Komitet jest ponadto zaniepokojony tym, że w wyniku wyroku wydanego przez Trybunał Konstytucyjny w dniu 7 października 2015 (sprawa K 12/14), **ani lekarze powołujący się na sprzeciw sumienia jako podstawę odmowy wykonania aborcji, ani zainteresowane instytucje nie mają obowiązku kierować kobiet chcących poddać się aborcji do innych placówek**, co tym samym jeszcze bardziej ogranicza dostęp do aborcji bezpiecznej i legalnej (art. 12).
47. Komitet zaleca, aby Państwo Strona:
- (a) Zapewniło w praktyce możliwość wykonania bezpiecznej i legalnej aborcji, podjęło skuteczne środki zapobiegające aborcji niebezpiecznej, zapewniło opiekę po aborcji i poradnictwo dla osób tego potrzebujących;
 - (b) **Pilnie** ustanowiło i kontrolowało **skuteczny mechanizm ostrzegawczy**, w przypadkach powoływania się przez lekarzy na klauzulę sumienia;
 - (c) Ponownie rozpatrzyło inicjatywę "Stop aborcji", **jak niezgodną z innymi prawami podstawowymi**, takimi jak prawo kobiety do zdrowia i życia i niezgodną z godnością kobiet.

6. Wystąpienia RPO na bazie rekomendacji

Stanowisko RPO do sprawozdania rządu z wykonania ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (za 2014 r.) z dnia 25 listopada 2016 r. skierowane do Marszałka Sejmu Marka Kuchcińskiego:

- ✓ Także Komitet Praw Ekonomicznych, Socjalnych i Kulturalnych w uwagach końcowych z 7 października 2016 r. wyraził zaniepokojenie wysoką liczbą niebezpiecznych aborcji w Polsce oraz przeszkodami w dostępie do legalnej i bezpiecznej procedury terminacji ciąży i zalecił podjęcie skutecznych działań zmierzających do ograniczenia liczby niebezpiecznych aborcji oraz zapewnienia odpowiedniej opieki kobietom, które jej się poddały.
- ✓ Komitet dostrzegł też zagrożenie dla ochrony praw pacjenta w przypadku odmowy przeprowadzenia aborcji z powołaniem się przez lekarza na klauzulę sumienia i zalecił stworzenie procedury, w ramach której kobieta będzie mogła uzyskać informację o podmiocie leczniczym, w którym możliwym jest poddanie się legalnemu zabiegowi terminacji ciąży.
- ✓ Komitet podkreślił, że postanowienia zawarte w projekcie nowelizacji naruszają godność kobiety i pozostają w sprzeczności z takimi prawami podstawowymi, jak prawo do ochrony zdrowia i życia.

Ostatnie działania RPO

- za nami

- ✓ **Powszechny Przegląd Okresowy (UPR), 3. cykl**
(wrzesień 2017)
- ✓ Wizyta **Specjalnego Sprawozdawcy ds.**
Niezależności Sędziów i Prawników Diego
Garcia-Sayan (październik 2017)
- ✓ Raport alternatywny do **Komitetu ds.**
Likwidacji Dyskryminacji Kobiet (12
października 2017)

Ostatnie działania RPO

- przed nami

- Raport alternatywny do **Komitetu Praw Osób Niepełnosprawnych** (31 stycznia 2018)
- Raport alternatywny do **Komitetu Przeciwko Torturom** (termin zostanie wyznaczony po otrzymaniu raportu rządowego w dniu 22 listopada 2017)

Dziękuję za uwagę!
z.rudzinska@brpo.gov.pl

dr Aleksandra Szczerba- Zawada

PRZEDSTAWI TEMAT:

„Ochrona praw seksualnych
i reprodukcyjnych w prawie
Unii Europejskiej -
instytucje, mechanizmy,
instrumenty”

**prawniczka specjalizująca się
w przeciwdziałaniu
dyskryminacji w prawie UE,
członkini stowarzyszeń
naukowych (PECSA, PSPE
oraz PTSE)**

Ochrona praw seksualnych i reprodukcyjnych w prawie Unii Europejskiej - instytucje, mechanizmy, instrumenty

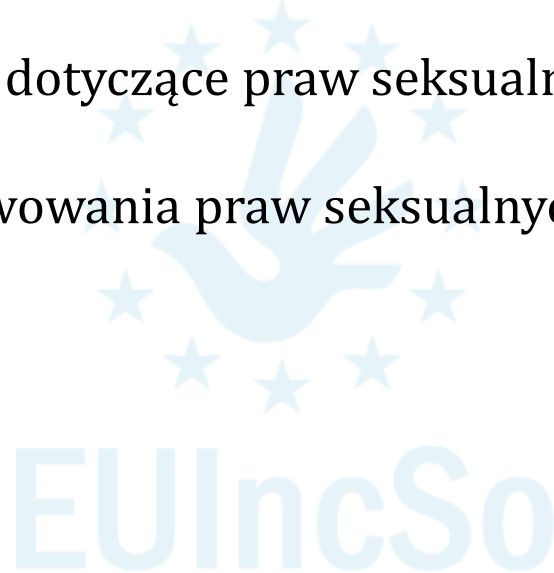
Dr Aleksandra Szczerba-Zawada

Zespół Prawny Federacji na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny
Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

Plan prezentacji

- ❑ Źródła prawa UE w zakresie praw seksualnych i reprodukcyjnych
- ❑ Orzecznictwo TSUE dotyczące praw seksualnych i reprodukcyjnych
- ❑ Mechanizmy egzekwowania praw seksualnych i reprodukcyjnych w prawie UE

EUIncSo

Źródła prawa UE w zakresie praw seksualnych i reprodukcyjnych

- ❑ Brak wiążącego katalogu praw seksualnych i reprodukcyjnych w prawie UE
 - Prawa seksualne i reprodukcyjne objęte **wyłączną kompetencją państw członkowskich**
 - Por. m.in. odpowiedź Komisji Europejskiej z dnia 12.05.2014 r. na pytanie pisemne P-004206/14 europosłanki Claudette Abela Baldacchino (http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=OJ:JOC_2014_375_R_0001&from=EN)
-

Źródła prawa UE w zakresie praw seksualnych i reprodukcyjnych

- ❑ Prawa seksualne i reprodukcyjne elementem praw podstawowych UE
- Poszczególne prawa seksualne i reprodukcyjne zawarte w wiążących źródłach prawa UE z zakresu praw człowieka
- Możliwość wyprowadzenia praw seksualnych i reprodukcyjnych z innych praw człowieka chronionych w prawie unijnym
- Źródła prawa miękkiego dotyczące praw seksualnych i reprodukcyjnych

EUIncSo

Źródła prawa UE w zakresie praw seksualnych i reprodukcyjnych

- ❑ Unijne *soft law* w przedmiocie praw seksualnych i reprodukcyjnych
 - Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie zdrowia reprodukcyjnego i seksualnego oraz praw w tej dziedzinie (2013/2040(INI))
 - Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie rocznego sprawozdania dotyczącego praw człowieka i demokracji na świecie za rok 2015 oraz polityki Unii Europejskiej w tym zakresie (2016/2219(INI))
 - Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 12 września 2017 r. w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady w sprawie zawarcia, w imieniu Unii Europejskiej, Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (COM(2016)0109 – 2016/0062(NLE))
-

Źródła prawa UE w zakresie praw seksualnych i reprodukcyjnych

- ❑ Prawa reprodukcyjne i seksualne w wiążących prawnie źródłach prawa UE
 - Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (m.in.)
 - Prawo do życia (art. 1)
 - Prawo człowieka do integralności (art. 3)
 - Zakaz tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (art. 4)
 - Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego (art. 6)
 - Poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego (art. 7)
 - Wolność wypowiedzi i informacji (art. 11)
 - Prawo do nauki (art. 14)
 - Niedyskryminacja (art. 21)
 - Równość kobiet i mężczyzn (art. 23)
 - Życie rodzinne i zawodowe (art. 33)
 - Ochrona zdrowia (art. 35)
-

Źródła prawa UE w zakresie praw seksualnych i reprodukcyjnych

- ❑ Prawa reprodukcyjne i seksualne w wiążących prawnie źródłach prawa UE
 - prawo pochodne
 - Dyrektywa Rady 92/85/EEG z dnia 19 października 1992 r. w sprawie wprowadzenia środków służących wspieraniu poprawy w miejscu pracy bezpieczeństwa i zdrowia pracownic w ciąży, pracownic, które niedawno rodziły, i pracownic karmiących piersią (*Pregnancy Directive*):
 - a) Badania prenatalne (art. 9)

„Państwa Członkowskie podejmują niezbędne środki zapewniające, zgodnie z prawem krajowym i/lub praktyką, iż pracownice w ciąży, w rozumieniu art. 2 lit. a), są uprawnione do zwolnień z pracy, bez utraty wynagrodzenia, w celu dokonania badań prenatalnych, jeżeli takie badania muszą się odbyć w godzinach pracy”.
 - b) Prawo do urlopu macierzyńskiego (art. 8)

„Państwa Członkowskie podejmują niezbędne środki zapewniające pracownicom, o których mowa w art. 2, uprawnienie do nieprzerwanego urlopu macierzyńskiego, trwającego co najmniej 14 tygodni, udzielonego przed porodem i/lub po nim zgodnie z prawem krajowym i/lub praktyką.
 - 2. Urlop macierzyński wymieniony w ust. 1 powinien obejmować co najmniej dwutygodniowy obowiązkowy urlop macierzyński, przyznawany przed i/lub po porodzie zgodnie z prawem krajowym i/lub praktyką”.

Źródła prawa UE w zakresie praw seksualnych i reprodukcyjnych

- ❑ Prawa reprodukcyjne i seksualne w wiążących prawnie źródłach prawa UE
 - prawo pochodne
 - Dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy
 - a) Ochrona przed molestowaniem ze względu na płeć (art. 2 ust. 1 lit. c)
Molestowanie - sytuacja, w której ma miejsce niepożądane zachowanie związane z płcią osoby, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności osoby i stworzenie atmosfery zastraszenia, wrogości, poniżenia, upokorzenia lub obrazy
 - b) Ochrona przed molestowaniem seksualnym (art. 2 ust. 1 lit. d)
Molestowanie seksualne: sytuacja, w której ma miejsce jakakolwiek forma niepożądanego zachowania werbalnego, niewerbalnego lub fizycznego o charakterze seksualnym, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności osoby, w szczególności przy stwarzaniu atmosfery zastraszenia, wrogości, poniżenia, upokorzenia lub obrazy.
 - c) Ochrona przed dyskryminacją ze względu na ciążę i urlop macierzyński (art. 2 ust. 2 lit. c, art. 15)
 - d) Urlop ojcowski/adopcyjny (art. 16)

Źródła prawa UE w zakresie praw seksualnych i reprodukcyjnych

- ❑ Prawa reprodukcyjne i seksualne w wiążących prawnie źródłach prawa UE
 - prawo pochodne
 - Dyrektywa Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług – ograniczony zakres zastosowania przez wyłączenie:
 - a) Sfery życia prywatnego i rodzinnego (art. 3 ust. 1)
 - b) Treści zawartych w środkach masowego przekazu, w ogłoszeniach ani do kształcenia (art. 3 ust. 3)

EUIncSo

Źródła prawa UE w zakresie praw seksualnych i reprodukcyjnych

- ❑ Prawa reprodukcyjne i seksualne w wiążących prawnie źródłach prawa UE
 - prawo pochodne
 - Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy:
 - a) Zakaz dyskryminacji m.in. ze względu na orientację seksualną w sferze zatrudnienia
 - b) Wyłączone płatności dokonanych z systemów publicznych lub podobnych.

EUIncSo

Źródła prawa UE w zakresie praw seksualnych i reprodukcyjnych

- ❑ Prawa reprodukcyjne i seksualne a swobody rynku wewnętrznego
 - Zabieg lekarskiego przerwania ciąży usługą w rozumieniu przepisów TFUE o swobodzie świadczenia usług
 - Środki medyczne objęte swobodą przepływu towarów, ale istnieją ograniczenia
 - Dyrektywa 2001/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 listopada 2001 r. w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi
- a) art. 4 ust. 4 „Niniejsza dyrektywa nie wpływa na stosowanie ustawodawstwa krajowego zabraniającego lub ograniczającego sprzedaż bądź stosowanie produktów leczniczych jako *środków antykoncepcyjnych lub poronnych*. Państwa Członkowskie przedstawia Komisji dane przepisy ustawodawstwa krajowego”.

Orzecznictwo TSUE w przedmiocie praw seksualnych i reprodukcyjnych

❑ Wyrok TSUE C-C-159/90 Grogan:

- „zakazanie stowarzyszeniom akademickim przez Państwo Członkowskie, w którym zabiegi lekarskiego przerwania ciąży są zabronione rozpowszechniania informacji w zakresie tożsamości i lokalizacji klinik w innym Państwie Członkowskim, w którym zabiegi dobrowolnego przerwania ciąży są przeprowadzane zgodnie z prawem oraz sposobu kontaktowania się z tymi klinikami, jeśli kliniki te nie są w żaden sposób zaangażowane w rozpowszechnianie przedmiotowych informacji nie stoi w sprzeczności z prawodawstwem unijnym”

❑ Wyrok TSUE C-232/09 Danosa:

- „Właśnie ze względu na negatywne skutki, jakie ewentualne zwolnienie może mieć na sytuację fizyczną i psychiczną pracownic w ciąży, pracownic, które niedawno rodziły, i pracownic karmiących piersią, włączając w to szczególnie *poważne ryzyko dobrowolnego przerwania ciąży*, ustawodawca Unii na mocy art. 10 dyrektywy 92/85 przewidział szczególną ochronę kobiety, wprowadzając zakaz zwolnienia w okresie od początku ciąży do końca urlopu macierzyńskiego”
-

Orzecznictwo TSUE w przedmiocie praw seksualnych i reprodukcyjnych

❑ Wyrok TSUE C-506/06 Mayr:

- Ochrona na podstawie dyrektywy 92/85/EWG nie obejmuje pracownicy, „która poddała się zabiegowi sztucznego zapłodnienia, wówczas gdy w dacie dokonania jej wypowiedzenia doszło do zapłodnienia komórek jajowych tej pracownicy nasieniem jej partnera, tak że istnieją komórki jajowe zapłodnione in vitro, niemniej jednak nie zostały one jeszcze transferowane do jej macicy”
- Pracownica, „która znajduje się w zaawansowanym stadium zabiegu zapłodnienia in vitro, to znaczy pomiędzy punkcją w celu pobrania komórek jajowych a bezpośrednim transferem zapłodnionych in vitro komórek jajowych do macicy tej pracownicy” podlega ochronie na gruncie dyrektyw równościowych (dyrektywy 2006/54/UE)

EUIncSo

Orzecznictwo TSUE w przedmiocie praw seksualnych i reprodukcyjnych

❑ Wyrok TSUE C-147/08 Römer

- Przepisy dyrektywy 2000/78 stoją na przeszkodzie przepisowi krajowemu, zgodnie z którym świadczeniobiorca pozostający w związku partnerskim otrzymuje uzupełniające świadczenia emerytalne *wypłacane przez pracodawcę* w niższej wysokości niż świadczeniobiorca pozostający w związku małżeńskim i niebędący w trwałej separacji, jeśli:
 - *w danym państwie członkowskim małżeństwo jest zastrzeżone dla osób odmiennej płci i współistnieje z zarejestrowanym związkiem partnerskim, który jest zastrzeżony dla osób tej samej płci oraz*
 - *istnieje bezpośrednia dyskryminacja ze względu na orientację seksualną, ponieważ w prawie krajowym zarejestrowany partner znajduje się w sytuacji prawnej i faktycznej porównywalnej z sytuacją osoby pozostającej w związku małżeńskim.*
-

Orzecznictwo TSUE w przedmiocie praw seksualnych i reprodukcyjnych

❑ Wyrok TSUE C-13/94 P przeciwko S

- zakres ochrony przed nierównym traktowaniem ze względu na płeć nie może być zawężony do dyskryminacji z powodu przynależności do jednej lub drugiej płci, ale musi obejmować także dyskryminację związaną z jej dostosowaniem. Taka dyskryminacja jest bowiem głównie, czy nawet wyłącznie, oparta o kryterium płci.
- zwolnienie z pracy osoby z powodu planowanej lub zrealizowanej korekty płci oznacza jej mniej korzystne traktowanie, w tym konkretnym przypadku w porównaniu z osobami należącymi do płci, którą przed zmianą ona reprezentowała.

EUIncSo

Orzecznictwo TSUE w przedmiocie praw seksualnych i reprodukcyjnych

❑ Wyrok TSUE C-117/01 K.B.

- Decyzja o zastrzeżeniu niektórych przywilejów dla osób pozostających w związku małżeńskim z wykluczeniem osób niezwiązanych małżeństwem wynika z wyboru ustawodawcy lub wykładni przepisów prawa wewnętrznego dokonanej przez sądy krajowe, a jednostki nie mogą powołać się na dyskryminację ze względu na płeć zakazaną prawem unijnym, niemniej
- Co do zasady zakaz dyskryminacji ze względu na płeć w zakresie wynagrodzenia (art. 157 TFUE) stoi na przeszkodzie przepisom, które, naruszając EKPC, uniemożliwiają parze, w której jedna z osób przeszła procedurę uzgodnienia płci, spełnienie wymogu zawarcia małżeństwa, koniecznego, aby jedna z tych osób mogła otrzymywać część wynagrodzenia drugiej osoby.

Mechanizmy egzekwowania praw seksualnych i reprodukcyjnych w prawie UE

❑ Zdecentralizowany system ochrony praw człowieka w UE

- Możliwość powoływania się na wynikające z prawa unijnego uprawnienia na poziomie krajowym przeciwko państwu i/lub innym jednostkom (w tym dochodzenie odpowiedzialności odszkodowawczej państwa)
 - a) Wynikający z dyrektyw obowiązek zapewnienia przez państwa członkowskie, że procedury sądowe i/lub administracyjne są dostępne dla wszystkich osób, które uważają się za pokrzywdzone w związku z naruszeniem przyznanych dyrektywami praw
 - b) „Państwa Członkowskie zapewniają, aby *stowarzyszenia, organizacje lub inne osoby prawne, które zgodnie z kryteriami określonymi w ustawodawstwie krajowym mają interes prawny w zapewnieniu przestrzegania przepisów niniejszej dyrektywy*, mogły brać udział w postępowaniach sądowych lub administracyjnych mających na celu realizację uprawnień wynikających z niniejszej dyrektywy w imieniu tych osób albo na ich rzecz za ich zgodą” (art. 17 ust. 2 dyrektywy 2006/54/UE)
-

Mechanizmy egzekwowania praw seksualnych i reprodukcyjnych w prawie UE

- ❑ Zdecentralizowany system ochrony praw człowieka w UE
- „przerzucenie” sprawy na poziom unijny w ramach procedury pytań wstępnych
- Prawo zwracania się do instytucji UE, w tym prawo petycji do Parlamentu Europejskiego (art. 227 TFUE)

EUIncSo

□Dziękuję za uwagę!

- szczerba.aleksandra@gmail.com;

EUIncSo

Anna Hernandez- Półczyńska

PRZEDSTAWI TEMAT:

„Procedury specjalne
Rady Praw Człowieka ONZ”

**asystentka naukowa w
Instytucie Nauk Prawnych PAN,
doktorantka w Katedrze Prawa
Konstytucyjnego Wydziału
Prawa i Administracji UAM**

PROCEDURY SPECJALNE RADY PRAW CZŁOWIEKA ONZ

Anna Hernandez-Pończyńska
Poznańskie Centrum Praw Człowieka
Instytut Nauk Prawnych PAN

PROCEDURY SPECJALNE RADY PRAW CZŁOWIEKA

- 56 mandatów:
 - krajowych (12)
 - tematycznych (44)
- Specjalni sprawozdawcy
- Niezależni eksperci
- Grupy robocze

UTWORZENIE/PRZEDŁUŻENIE MANDATU

- Rezolucja Rady Praw Człowieka
- Na 3 lata (mandaty tematyczne) lub rok (mandaty krajowe)
- ❖ Proliferacja procedur specjalnych

Eksperci procedur specjalnych

- Wybór piastuna mandatu
- Kadencja – maksymalnie 6 lat
- Status „niezależnego eksperta”
- Brak wynagrodzenia
- Zasady sprawowania mandatu

MANDATY KRAJOWE

SPECJALNI SPRAWOZDAWCY	NIEZALEŻNI EKSPERCI
Myanmar (1992)	Somalia (1993)
Kambodża (1993)	Sudan (2009)
Palestyńskie terytoria okupowane (1993)	Iran (2011)
Korea Północna (2004)	Mali (2013)
Syria (2011)	Republika Środkowoafrykańska (2013)
Białoruś (2012)	
Erytrea (2012)	

WYBRANE MANDATY TEMATYCZNE

Rok	Mandat
1980	Grupa Robocza ds. wymuszonych zaginięć
1985	Specjalny Sprawozdawca ds. tortur
1986	Specjalny Sprawozdawca ds. wolności religii
1994	Specjalny Sprawozdawca ds. przemocy wobec kobiet, jej przyczyn i konsekwencji
2002	Specjalny Sprawozdawca ds. prawa do korzystania z możliwie najwyższego standardu zdrowia psychicznego i fizycznego
2010	Grupa Robocza ds. dyskryminacji kobiet w prawie i praktyce
2013	Niezależny Ekspert ds. korzystania z praw człowieka przez osoby starsze
2015	Specjalny Sprawozdawca ds. prawa do prywatności
2015	Niezależny Ekspert ds. praw osób dotkniętych albinizmem
2016	Niezależny Ekspert ds. ochrony przed przemocą i dyskryminacją z uwagi na orientację seksualną i tożsamość płciową

ROLA SPECJALNYCH PROCEDUR

- Monitorowanie stanu przestrzegania praw człowieka
- Udzielanie zaleceń
- Prowadzenie badań związanych z prawami człowieka
- Kształtowanie standardów prawnych
- Promowanie praw człowieka

METODY DZIAŁANIA SPECJALNYCH PROCEDUR

- Wizyty krajowe
- Zawiadomienia (*communications*)
- Raporty roczne składane Radzie Praw Człowieka lub Zgromadzeniu Ogólnemu
- Seminaria i konsultacje
- Oświadczenia prasowe
- Inne

WIZYTY KRAJOWE

- 1-3 rocznie/mandat
- Zaproszenie państwa
 - Tzw. stałe zaproszenia
- Przebieg wizyty: spotkania z przedstawicielami władz, instytucji zajmujących się ochroną praw człowieka, organizacji pozarządowych oraz z ofiarami naruszeń praw człowieka
- Wstępne ustalenia prezentowane na konferencji prasowej
- Raport z wizyty

WIZYTY W POLSCE

Mandat	Data	Sygnatura raportu
Specjalny sprawozdawca ds. niezależności sędziów	23-27 października 2017 r.	
Specjalny sprawozdawca ds. prawa do żywienia	18-25 kwietnia 2016 r.	A/HRC/34/48/Add.1
Specjalny sprawozdawca ds. negatywnych skutków przemieszczania i składowania toksycznych i niebezpiecznych produktów i odpadów dla korzystania z praw człowieka	25-31 maja 2011 r.	A/HRC/18/31/Add.2
Specjalny sprawozdawca ds. handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi	24-29 maja 2009 r.	A/HRC/14/32/Add.2
Specjalny sprawozdawca ds. prawa do zdrowia	5-11 maja 2009 r.	A/HRC/14/20/Add.3
Specjalny sprawozdawca ds. wolności słowa	24-28 maja 1997 r.	E/CN.4/1998/40/Add.2
Specjalny sprawozdawca ds. przemocy wobec kobiet	24 maja – 1 czerwca 1996 r.	E/CN.4/1997/47/Add.1

Mission to Poland (5–11 May 2009)

Contents

	<i>Paragraphs</i>	<i>Page</i>
I. Introduction.....	1–6	4
II. International and national legal framework	7–17	4
III. Rights to sexual and reproductive health	18–56	6
A. Access to information and sexuality education	25–26	8
B. Access to contraception.....	27	8
C. Access to legal abortion.....	28–38	9
D. <i>Tysic v. Poland</i> case	39–45	11
E. Unsafe abortions.....	46–48	13
F. Health professionals	49–55	13
G. Access to reproductive technologies	56	14
IV. Harm reduction policies and practices	57–80	15
A. National legal framework	61–64	16
B. Drug use and harm reduction.....	65–71	17
C. Drug-free treatment centres	72–74	18
D. HIV/AIDS and harm reduction policies	75–80	19
V. Conclusions and recommendations.....	81–86	20

ZAWIADOMIENIA

- Adresat: rząd
- Przedmiot: podejrzenie naruszenia praw człowieka
- Forma: list z zarzutami (letter of allegations), pilny apel (urgent appeal)
- Ok. 50% pozostaje bez odpowiedzi

SKARGA NA NARUSZENIE PRAW CZŁOWIEKA

- Uprawnienie do złożenia skargi:

osoba lub grupa osób uznająca się za ofiarę naruszeń praw człowieka lub zagrożona naruszeniem albo osoba lub grupa osób działająca w dobrej wierze i twierdząca, iż posiada bezpośrednią i wiarygodną wiedzę o naruszeniach

SKARGA NA NARUSZENIE PRAW CZŁOWIEKA

- Brak jasno określonych przesłanek dopuszczalności
- Brak informacji o przyjęciu skargi do rozpoznania
- Brak wymogu wyczerpania drogi krajowej
- Możliwość skierowania skargi niezależna od ratyfikacji traktatu przez państwo

RAPORTY ROCZNE

- Podsumowanie działalności
- Wyniki badań nad wybranym zagadnieniem
- Rekomendacje dla państw i innych podmiotów
- „Dialog” na forum Rady po prezentacji raportu

PROCEDURY SPECJALNE - 2016

- 96 wizyt krajowych do 65 państw
- 526 zawiadomień do:
 - 119 państw
 - 23 podmiotów niepaństwowych
- 322 oświadczenia prasowe
- 174 raporty:
 - 134 – Rada Praw Człowieka
 - 40 – Zgromadzenie Ogólne

Kamila Ferenc

PRZEDSTAWI TEMAT:

„Instrumenty prawa
międzynarodowego
w praktyce Federacji
na rzecz Kobiet
i Planowania Rodziny”

**prawniczka,
koordynatorka Zespołu
Prawnego Federacji**

**Federacja
na rzecz
Kobiet
i Planowania
Rodziny**

www.federa.org.pl

Federacja ma **status ECOSOC**.

status ECOSOC – podstawowe narzędzie oddziaływania organizacji pozarządowych na Radę Gospodarczą i Społeczną (Economic and Social Council - ECOSOC) i jej ciała pomocnicze, jak również międzynarodowe konferencje organizowane przez ONZ. Zapewnia organizacjom pozarządowym uczestnictwo w charakterze obserwatorów w spotkaniach otwartych Rady oraz jej organach pomocniczych. Organizacje pozarządowe mogą również przedstawiać ustne i pisemne oświadczenia odnoszące się do prac Rady. Organizacje z przyznanym statusem są również upoważnione do uczestniczenia w międzynarodowych konferencjach, sesjach Zgromadzenia Ogólnego ONZ i innych międzyrządowych organach.

- udział w dniach od 13 do 24 marca 2017 r. w 61. Sesji Komisji ds. Statusu Kobiet w siedzibie ONZ w Nowym Jorku – tematy: ekonomiczne równouprawnienie kobiet oraz ich sytuacja w środowisku pracy. Z ramienia Federacji w sesji uczestniczyła Marta Szostak, koordynatorka regionalnej koalicji ASTRA Network.

Komisja ds. Statusu Kobiet jest ciałem subsydiarnym Rady Gospodarczo-Społecznej ONZ (UN Economic and Social Council/ECOSOC) i skupia się na zagadnieniach dotyczących równości płci i promowaniu praw kobiet.

Działalność Federacji na arenie międzynarodowej:

- 1) korzystanie z mechanizmów traktatowych.
- 2) korzystanie z instrumentów „miękkich”:
 - udział w konferencjach i debatach międzynarodowych;
 - promowanie raportów i opracowań organizacji międzynarodowych i ciał traktatowych ONZ;
 - spotkania z europarlamentarzyst(k)ami;
 - współpraca z organizacjami międzynarodowymi, np. International Women's Health Coalition (IWHC).

Mechanizmy traktatowe ONZ – ostatnie działania:

- *shadow report* z 22 września 2016 r. do Komitetu Praw Człowieka – naruszenie przez Polskę art. 2, 3, 7, 17 i 26 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych – współpraca z Center for Reproductive Rights i 14 polskimi NGO-sami.
- *shadow report* z października 2016 r. w procedurze *Universal Periodic Review* do Rady Praw Człowieka – współpraca z Sexual Rights Initiative, Fundacją Rodzic po Ludzku i Stowarzyszeniem na Rzecz Leczenia Niepłodności i Wspierania adopcji „Nasz Bocian” – później udział w 36. sesji Rady Praw Człowieka we wrześniu 2017 r.

Mechanizmy traktatowe ONZ – ostatnie działania:

- udział w 34. sesji Rady Praw Człowieka w Genewie - stanowisko w sprawie raportu Specjalnego Sprawozdawcy w dziedzinie praw kulturowych.
- pisemne stanowisko do Komitetu Praw Człowieka – draft Komentarza Ogólnego nr 36 do art. 6 (prawo do życia) Międzynarodowego paktu Praw Osobistych i Politycznych – współpraca z Center for Reproductive Rights i Amnesty International – październik 2017 r.

W raportach poruszane są następujące tematy:

- problemy wynikające z nie wykonywania obecnej ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży,
- sposoby ograniczania dostępu do aborcji oraz konsekwencje wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 2015 r. ws. klauzuli sumienia,
- nadużywanie przez lekarzy i personel medyczny klauzuli sumienia,
- nieefektywne procedury odwoławcze,
- projekty ustaw wprowadzających całkowity zakaz aborcji i jej penalizację oraz płynące z nich zagrożenia dla zdrowia i życia kobiet,
- brak rzetelnej edukacji seksualnej,
- ograniczony dostęp do antykoncepcji i badań prenatalnych,
- czasami brak dostępu do zabiegów *in vitro* oraz trudności z przestrzeganiem standardów okołoporodowych.

Procedury w ramach Rady Europy – monitorowanie wykonywania orzeczeń ETPCz:

- *submission* do Komitetu Ministrów RE ws. wyroku w sprawie *P. i S. przeciwko Polsce*

- *submission* do Komitetu Ministrów RE ws. wyroku w sprawie *R.R. przeciwko Polsce*

- wyroki wciąż niewykonane
- brak zmian w przepisach prawnych (sprzeciw pacjenta, dostęp nastolatek do lekarza)
- brak realnego dostępu do świadczenia zdrowotnego (aborcja)
- nadużywanie klauzuli sumienia

Dziękuję za uwagę!

Kamila Ferenc
prawniczka@federa.org.pl

dr Krzysztof Śmiszek

PRZEDSTAWI TEMAT:

„Mechanizm Powszechnego
Przeglądu Okresowego w ramach
Rady Praw Człowieka ONZ -
doświadczenia i perspektywy”

**członek zarząd Polskiego
Towarzystwa Prawa
Antydyskryminacyjnego i
zespołu eksperckiego
Krajowego Punktu
Kontaktowego Agencji Praw
Podstawowych UE**

Mechanizm Powszechnego Przeglądu Okresowego w ramach Rady Praw Człowieka ONZ – doświadczenia i perspektywy

dr Krzysztof Śmiszek

POLSKIE TOWARZYSTWO
PRAWA ANTYDISKRYMINACYJNEGO

UPR – geneza i charakter

- mechanizm ustanowiony 15 marca 2006 r. na mocy rezolucji ZO ONZ nr 60/251, powołującej również Radę Praw Człowieka (która zastąpiła Komisję Praw Człowieka, która mimo wielu swoich osiągnięć, była w ostatnich latach krytykowana)
- mechanizm, pozwalający Radzie (jako międzyrządowemu ciału) raz na cztery lata dokonać przeglądu danych dotyczących praw człowieka we wszystkich państwach członkowskich ONZ
- umożliwienie Radzie monitorowanie sytuacji przestrzegania przez państwa praw człowieka oraz realizacji podjętych przez nie zobowiązań międzynarodowych w tym zakresie
- nie jest instrumentem w ramach traktatów prawocząłowieczych jak Komitet Praw Człowieka, CEDAW, CERD i inne. Ma charakter bardziej polityczny.

UPR – geneza i charakter

- co do zasady, UPR ma być mechanizmem współpracy, opartym na obiektywnych i wiarygodnych informacjach oraz zakładającym równe traktowanie państw
- ma być oparty na „interaktywnym dialogu”
- poprzez dokonywanie przeglądu wszystkich państw Rada zrywa z mechanizmem, który wywoływał krytykę w przypadku Komisji, a polegającym na ocenianiu sytuacji tylko w niektórych państwach i na stosowaniu podwójnych standardów w dokonywaniu przeglądu i reakcji na sytuację praw człowieka w państwach członkach ONZ.

UPR – jak to się odbywa w praktyce?

- przeglądu dokonuje grupa robocza UPR złożona z 47 państw - aktualnych członków Rady Praw Człowieka, która spotyka się trzy razy w roku, czyli **państwa odnoszą się bezpośrednio do siebie.**
- przegląd każdego państwa opiera się na trzech dokumentach:
 - 1) zestawieniu informacji przygotowanym przez Biuro Wysokiej Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka na podstawie danych z raportów tzw. specjalnych procedur NZ;
 - 2) raporcie opracowanym przez organizacje pozarządowe;
 - 3) na raporcie krajowym przedstawianym przez państwo poddawane Przeglądowi.

UPR – jak to się odbywa w praktyce?

- prezentacja raportów krajowych odbywa się w ramach sesji Grupy Roboczej Rady Praw Człowieka ds. UPR, w czasie których wszystkie zainteresowane państwa mogą zadawać pytania i przedstawiać rekomendacje państwom poddawany Przegładowi
- podczas sesji głos mają tylko przedstawiciele sprawozdającego się państwa i przedstawiciele innych państw, na każdy kraj przeznaczone są trzy godziny
- interaktywny dialog mają ułatwiać członkowie tzw. troiki, którzy z państwem poddanym przegładowi tworzą grupę roboczą w celu przygotowania ostatecznego raportu. W skład trojki wchodzi – wybrane w drodze losowania – państwa z różnych grup regionalnych
- po sesji troika razem z ocenianym państwem opracowuje raport, który przedstawiany jest na regularnej sesji Rady Praw Człowieka. W raporcie znajduje się streszczenie przeglądu, rekomendacje, które państwo przyjmuje a także te, których nie przyjmuje

UPR – jak to się odbywa w praktyce.

Perspektywa polskiego NGO

W Polsce

- zgodnie z dobrymi zasadami ONZtowskimi, raport krajowy przed wysłaniem do Genewy winien być skonsultowany z organizacjami pozarządowymi
- od samego początku funkcjonowania UPR praktyka pokazuje, że konsultacje te są zasadniczo fasadowe, nie wnoszące niczego do treści raportu, trwają niezwykle krótko (ostatnie w 2016 trwały około 60 minut), informacja o projekcie raportu nie jest powszechnie dostępna, spotkania konsultacyjne są bardziej “trudną koniecznością” niż dialogiem ze społeczeństwem obywatelskim

UPR – jak to się odbywa w praktyce.

Perspektywa polskiego NGO

W Polsce

- rząd w “dialogu” z NGOami jest raczej bierny i umożliwia jedynie wyartykułowanie “boliączek”, niż wejście w dialog i konsultacje poszczególnych części raportu
- rząd obserwuje jednak dość skrupulatnie działania NGOów, a szczególnie ostatnio, jest na tym punkcie “wrażliwy”
- nawiązać kontakty z ambasadami w Polsce, zaproponować spotkanie, przedstawić najważniejsze problemy i kwestie, na których nam zależy (zabiera czas, ale jest najskuteczniejsze)

UPR – jak to się odbywa w praktyce.

Perspektywa polskiego NGO

W Genewie

- zgodnie z wytycznymi, obowiązkowo należy przelać określoną liczbę kopii do sekretariatu Rady
- jeśli organizacja nie ma swoich networków w Genewie, należy wejść w bliski kontakt np. z UPR.INFO z Genewy celem umożliwienia przebywania w budynkach ONZ
- zidentyfikować kraje (i ich przedstawicieli w Genewie), które mogą być zainteresowane sformułowaniem rekomendacji pod adresem Polski
- przygotować one-pager najważniejszych informacji i propozycję rekomendacji

UPR – jak to się odbywa w praktyce. Perspektywa polskiego NGO

W Genewie

- na kilka dni przed sesją przybyć do Genewy
- zabezpieczyć niewielki budżet na "working coffees & lunches"
- wziąć udział w hearingu przed sesją
- działać wspólnie, tworzyć koalicje (nawet ad hoc), wspierać swoje postulaty nawzajem
- precyzja, nie przegadywać tematu! Przedstawiciele rządów (nawet ci przyjaźni naszym sprawom) nie mają dogłębnej wiedzy o sytuacji w Polsce, nie opowiadajmy im wszystkiego. Straight to the point!

UPR – jak to się odbywa w praktyce.

Perspektywa polskiego NGO

Po powrocie do Polski

- reagować na rekomendacje poprzez ich nagłaśnianie (konferencje prasowe, informacje do mediów, pisma do poszczególnych ministrów z pytaniem, co do dalszych kroków)
- powoływać się na rekomendacje w kolejnych raportach do innych ciał traktatowych
- powoływać się w krajowym rzecznictwie, wykazywać niespójność polityki krajowej i międzynarodowej (przykład – ostatnia rekomendacja ws. penalizacji homofobicznej mowy nienawiści i przestępstw z nienawiści)

Dziękuję za uwagę

dr Katarzyna Sękowska- Kozłowska

PRZEDSTAWI TEMAT:

„Procedura składania
skarg indywidualnych
w systemie traktatowym -
Komitet Praw Człowieka”

**prawniczka specjalizująca się
w międzynarodowym
systemie ochrony praw
człowieka,
adiunktka w Instytucie Nauk
Prawnych PAN**

Procedura składania skarg indywidualnych w systemie traktatowym - Komitet Praw Człowieka

Dr Katarzyna Sękowska-Kozłowska

Poznańskie Centrum Praw Człowieka INP PAN

Konferencja „Rola organizacji pozarządowych w tworzeniu i monitorowaniu przestrzegania standardów praw człowieka i praw podstawowych UE w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego – doświadczenia, wnioski, perspektywy”, Warszawa 14 listopada 2017 r.

Komitety Praw Człowieka – podstawowe informacje

- Niezależny organ ekspercki powołany do monitorowania przestrzegania przez państwa Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r.
- 17 członków
- 3 sesje rocznie
- miejsce obrad: Genewa

Komitet Praw Człowieka – główne kompetencje

- Rozpatrywanie sprawozdań państw z realizacji Paktu
- Rozpatrywanie skarg indywidualnych i międzypaństwowych
- Uchwalanie komentarzy ogólnych (*general comments*)

Skarga indywidualna do KPCz – podstawowe informacje

- Przeciwko komu można złożyć skargę?

Państwo, które ratyfikowało MPPOiP + Protokół Fakultatywny do MPPOiP

- Kto może złożyć skargę?

Jednostka lub grupa jednostek znajdujących się pod jurysdykcją państwa-strony lub osoba działająca w ich imieniu

- Przedmiot skargi:

Naruszenie praw zawartych w MPPOiP

Skarga indywidualna – wymogi formalne

- Forma pisemna, podpisy + ew. pełnomocnictwa
- Język: angielski, francuski, hiszpański, rosyjski, arabski lub chiński
- Adres: OHCHR w Genewie

Skarga indywidualna - struktura

- Dane osobowe skarżącego/skarżącej
- Wskazanie pozwanego państwa i naruszonych artykułów MPPOiP
- Wskazanie wykorzystanych krajowych środków ochrony prawnej
- Informacja czy skarga była badana w ramach innej procedury międzynarodowej
- Stan faktyczny sprawy i opis domniemanych naruszeń
- Kopie dokumentów (tłumaczenia)

Przebieg postępowania

- Rejestracja skargi
- Zakomunikowanie skargi państwu + ew. wniosek o zastosowanie środków tymczasowych
- Decyzja KPCz o dopuszczalności skargi oraz co do meritum wraz z zaleceniami
- Zakomunikowanie decyzji stronom
- Follow-up

Skarga do KPCz - plusy

- Niski formalizm procedury
- Niskie koszty (całość postępowania ma formę pisemną)
- Brak terminu na wniesienie skargi
- Progresywne podejście do praw reprodukcyjnych
- Uniwersalny zasięg orzecznictwa

Skarga do KPCz - minusy

- Decyzja KPCz ma charakter prawnie niewiążący
- Brak informacji na temat przebiegu postępowania
- Długi czas oczekiwania na decyzję (średnio: 5 lat)

Orzecznictwo KPCz dot. praw reprodukcyjnych

- *Huaman p. Peru* (2005), skarga nr 1153/2003
- *L.M.R p. Argentynie*, (2011), skarga nr 1608/2007
- *Mellet p. Irlandii* (2016), skarga nr 2324/2013
- *Whelan p. Irlandii* (2017), skarga nr 2425/2014

Artykuły MPPOiP podnoszone w skargach dotyczących praw reprodukcyjnych

- Prawo do życia (art. 6)
- Zakaz okrutnego, poniżającego i niehumanitarnego traktowania (art. 7)
- Prawo do prywatności (art. 17)
- Zakaz dyskryminacji ze względu na płeć (art. 2 ust. 1, art. 3, art. 26)

Przydatne źródła

- Strona KPCz:
<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/CCPRIndex.aspx>
- Informator dot. wnoszenia skarg w systemie ONZ:
<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet7Rev.1en.pdf>
- Literatura akademicka:
 - Mechanizmy ochrony praw człowieka w ramach ONZ. Analiza systemowa, red. R. Wieruszewski, Warszawa: Beck 2017;
 - Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich (Osobistych) i Politycznych, red. R. Wieruszewski, Warszawa: Wolters Kluwer 2012;
 - K. Sękowska-Kozłowska, O dostępności, legalizacji, cierpieniu i dyskryminacji. Komitet Praw Człowieka a aborcja [w:] O prawach człowieka. Księga jubileuszowa Profesora Romana Wieruszewskiego, Warszawa: Wolters Kluwer 2017

Dziękuję

k.sekowska-kozlowska@inp.pan.pl

www.phrc.pl

Aleksandra Solik

PRZEDSTAWI TEMAT:

„Rola Komitetu do spraw
Likwidacji Dyskryminacji
Kobiet w tworzeniu
standardów ochrony zdrowia
kobiet i praw seksualnych
i reprodukcyjnych”

**członkini Stowarzyszenia
Koalicja KARAT,
koordynatorka Koalicji na
rzecz CEDAW**

**Rola Komitetu ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet (CEDAW)
w tworzeniu standardów ochrony zdrowia kobiet
i praw seksualnych i reprodukcyjnych**

Aleksandra Solik

14 listopada 2017

Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW)

- **Jest pierwszym traktatem międzynarodowym, który kompleksowo i w całości odnosi się do potrzeb kobiet i w którym zdefiniowano termin „dyskryminacja kobiet”;**
- **Zobowiązuje Państwa Strony do:**
 - **rzeczywistego zagwarantowania kobietom praw w sferze publicznej i prywatnej oraz do**
 - **ich poszanowania, ochrony i urzeczywistnienia**

Definicja *dyskryminacji kobiet*

W rozumieniu niniejszej konwencji określenie "dyskryminacja kobiet" oznacza wszelkie zróżnicowanie, wyłączenie lub ograniczenie ze względu na płeć, które powoduje lub ma na celu uszczuplenie albo uniemożliwienie kobietom, niezależnie od ich stanu cywilnego, przyznania, realizacji bądź korzystania na równi z mężczyznami z praw człowieka oraz podstawowych wolności w dziedzinach życia politycznego, gospodarczego, społecznego, kulturalnego, obywatelskiego i innych.

art. 1

Komitet ds. likwidacji dyskryminacji kobiet (CEDAW)

- interpretacja konwencji (np. Rekomendacje Ogólne)
- Monitoruje wdrożenie – raporty Państw-Stron
- Orzecznictwo na mocy protokołu dodatkowego do CEDAW

strona Komitetu **CEDAW** ➔ **sessions**
<http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/sessions.htm>

Artykuł 12

1. Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki zmierzające do likwidacji dyskryminacji kobiet w dziedzinie opieki zdrowotnej w celu zapewnienia im, na zasadach równości z mężczyznami, dostępu do korzystania z usług służby zdrowia, w tym również usług związanych z panowaniem rodziny.
2. Niezależnie od postanowień ustępu 1 niniejszego artykułu Państwa Strony zapewnią kobietom w czasie ciąży i porodu oraz po porodzie odpowiednie usługi w razie potrzeby, jak również odpowiednie odżywianie w czasie ciąży i karmienia.

Rekomendacja ogólna nr 24 – zdrowie kobiet, 1999

Stwierdza, że

brak zgody Państwa Strony na prawne zagwarantowanie wykonywania pewnych usług dla kobiet związanych ze zdrowiem reprodukcyjnym stanowi przejaw dyskryminacji.

Jeżeli na przykład osoby świadczące usługi zdrowotne odmawiają wykonania wspomnianych usług ze względu na kwestię sumienia, należy wprowadzić w życie takie środki, które zapewnią odesłanie kobiet do innych osób zapewniających tego rodzaju usługi zdrowotne. (par. 11)

Rekomendacja ogólna dot. zdrowia kobiet, cd.

Zwraca uwagę m.in. na konieczność uwzględniania w polityce państw:

- potrzeb kobiet szczególnie narażonych na dyskryminację,
- potrzeb kobiet w ciągu całego ich życia,
- czynników społeczno-ekonomicznych i biologicznych wpływających na zdrowie kobiet

Przypomina o obowiązku

- **poszanowania** (przykład braku poszanowania: kryminalizacja procedur medycznych potrzebnych tylko kobietom)
- **ochrony** (np. poprzez przeciwdziałania i karanie przemocy wobec kobiet)
- **urzeczywistnienia prawa kobiet do zdrowia** (działania pozytywne służące poprawie sytuacji zdrowotnej kobiet)

Jednak konkretne zalecenia dla Państw są dość ostrożne, np..:

.... gdy to możliwe, prawo kryminalizujące aborcje mogłoby być zmienione w celu likwidacji przepisów karzących kobiety, które poddały się aborcji.

Rekomendacje ogólne

- nr 14 – okaleczanie narządów płciowych kobiet, 1990**
- nr 15 – kobiety i AIDS, 1990**
- nr 21 – równość w małżeństwie i rodzinie (art. 61e), 1994**
- nr 26 – migrantki-pracownice, 2008**
- nr 30 – kobiety w procesach zapobiegania konfliktom, podczas
konfliktów i sytuacjach pokonfliktowych , 2013**
- nr 33 – dostęp do sprawiedliwości, 2015**
- nr 34 – kobiety z obszarów wiejskich, 2016**
- nr 35, (19) – przemoc wobec kobiet, (1992), 2017**

Rekomendacja ogólna nr 33 – dostęp kobiet do sprawiedliwości, 2015

47. (...) Pewne kodeksy karne lub ustawy i/lub kodeksy postępowania karnego dyskryminują kobiety poprzez:

(b) Kryminalizację zachowań (behaviours), które mogą odnosić się tylko do kobiet, takich jak przerwanie ciąży;

51. Komitet zaleca, żeby Państwa strony:

(l) zniosły kryminalizację działań, które mogą odnosić się tylko do kobiet, takich jak przerwanie ciąży;

Rekomendacja ogólna nr 35 – przemoc wobec kobiet, 2017

18. Naruszenia praw reprodukcyjnych i seksualnych kobiet i ich prawa do zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, takie jak przymusowa sterylizacja, wymuszona aborcja, wymuszona ciąża, **kryminalizacja aborcji**, (...) wymuszona kontynuacja ciąży, oraz **naruszenie praw i złe traktowanie** (mistreatment) **kobiet i dziewcząt do informacji, środków i usług z zakresu zdrowia reprodukcyjnego i seksualnego są przemocą ze względu na płeć**, która w zależności od okoliczności może być równoznaczna z torturą lub okrutnym, niehumanitarnym i poniżającym traktowaniem.

Zalecenia dla Państw stron:

29c(i) **W szczególności należy uchylić (...) przepisy, które kryminalizują aborcję.**

Uwagi ogólne Komitetu CEDAW skierowane do Polski, 2007

24. (...) Komitet wyraża zaniepokojenie brakiem oficjalnych danych i badań dotyczących występowania nielegalnych aborcji oraz ich wpływu na zdrowie i życie kobiet.

25. Komitet zaleca, żeby Państwo :

- podjęło konkretne środki w celu rozszerzenia dostępu do opieki zdrowotnej, w szczególności do świadczeń zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego,
- prowadziło badań na temat skali, przyczyn i skutków nielegalnych aborcji i ich wpływu na zdrowie i życie kobiet,
- zapewniło kobietom dostęp do legalnej aborcji i by nie był on ograniczony klauzuli sumienia.
- upowszechniło dostęp do pełnej gamy środków antykoncepcyjnych w przystępnej cenie i zwiększyło wiedzę na temat metod planowania rodziny, zapewniło nastolatkom w ramach programu szkolnego edukacją seksualną dostosowaną do ich wieku i adresowaną do dziewcząt i chłopców.

Uwagi ogólne Komitetu CEDAW skierowane do Polski, 2014

37. Komitet zaleca, aby Państwo-Strona:
- (a) ułatwiło kobietom dostęp do (...) usług z zakresu zdrowia reprodukcyjnego i seksualnego, m.in. poprzez nowelizację ustawy z 1993 roku (...), żeby warunki przerywania ciąży były mniej restrykcyjne;
 - (b) ustaliło jasne standardy (...) nierestrykcyjnej interpretacji warunków legalnego przerywania ciąży, tak żeby kobiety miały dostęp do tych usług bez ograniczeń związanych z nadużywaniem (..) tzw. „klauzuli sumienia”; oraz zapewniło skuteczne środki odwoławcze w ramach nowelizacji *Ustawy o prawach pacjenta*, które umożliwią podważenie decyzji odmownej dotyczącej aborcji;
 - (c) zleciło, wsparło i sfinansowało – zgodnie z rekomendacją z 2007 r.– badania, analizy i gromadzenie danych na temat skali, przyczyn i skutków (...) nielegalnych aborcji oraz ich wpływu na zdrowie i życie kobiet po to, żeby uzyskać oparte na dowodach materiały pozwalające na nowelizację ustawy;
 - (d) zapewniło kobietom i dziewczętom, w tym z obszarów wiejskich, dostępną i przystępną cenowo antykoncepcję poprzez refundację nowoczesnych i skutecznych metod antykoncepcji w publicznym systemie opieki zdrowotnej;
 - (e) zapewniło nastoletnim dziewczętom wolny dostęp do usług z zakresu zdrowia reprodukcyjnego i antykoncepcji.

Protokół Dodatkowy do konwencji o eliminacji wszelkich form Dyskryminacji kobiet

Wprowadza dwie procedury:

- procedura zawiadomienia (communication procedure) – procedura skargi
- procedura dochodzeniowa (inquiry procedure);

Państwo-Strona może oświadczyć, że nie uznaje kompetencji Komitetu CEDAW do wykorzystania tej procedury.

Protokół został przyjęty w 1999 r.; wszedł w życie w grudniu 2000 r.
po ratyfikowaniu go przez 10 państw; w Polsce wszedł w życie w 2004 r.

Co można osiągnąć dzięki procedurze zawiadomienia

- tymczasowe środki zaradcze (ochrona przed dalszą szkodą);
- Przywrócenie stanu sprzed naruszeń (np. zwolnienie z więzienia)
- Rekompensata, ugoda, rehabilitacja lub ponowny proces
- Uznanie danego prawa w kontekście praw człowieka
- Rewizja prawa; wprowadzenie nowych aktów/przepisów prawnych
- Utworzenie systemu wsparcia dla ofiar (np. świadczenia, schroniska, pomoc prawna, itp.)

Środki zaradcze mogą mieć charakter indywidualny jak również systemowy!

Decyzje Komitetu w ramach procedury zawiadomienia dotyczące zdrowia i praw reprodukcyjnych

➤ **A.S. vs. Węgry, 2006**

Komitety uznał, że dokonanie sterylizacji bez zgody kobiety stanowiło w tym wypadku naruszenie artykułów 10(h), 12 and 16 Konwencji

➤ **L.C. vs. Peru, 2011**

Komitety uznał, że pozbawienie dostępu do aborcji w pewnych wypadkach stanowi naruszenie konwencji. W tym wypadku Komitet stwierdził naruszenie następujących artykułów Konwencji: 2 (c) i (f), 3, 5 i 12, czytane łącznie z art. 1

➤ **Alyne da Silva Pimentel Teixeira vs. Brazylia, 2011**

Komitety uznał, że niezapewnienie dostępu do właściwej opieki zdrowotnej kobiecie, u której poważne komplikacje zdrowotne doprowadziły do śmierci stanowi naruszenie Konwencji, w szczególności artykułów 12 i 2(c).

Procedura dochodzeniowa

Jeśli Komitet otrzyma wiarygodne informacje wskazujące na „ciężkie bądź systematyczne łamanie przez Państwo-Stronę praw wymienionych w Konwencji”, może on wszcząć procedurę śledztwa, a jej wyniki podać do wiadomości publicznej.

na podst. art. 8 Protokołu Dodatkowego

Orzecznictwo

Filipiny - procedura zastosowana w sprawie niezadbania przez Państwo o to, by władze Manili zapewniły kobietom dostęp do antykoncepcji zgodnie z Konwencją.

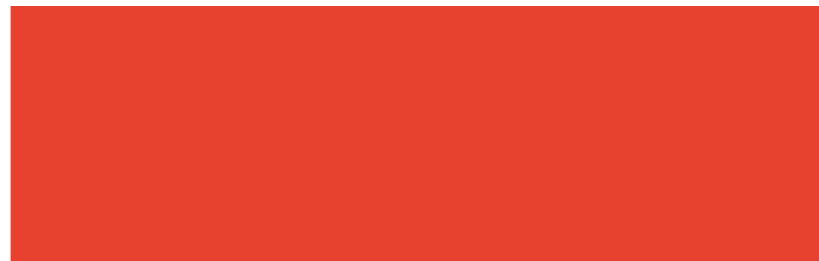
Komitet stwierdził naruszenie następujących artykułów Konwencji:

- (a) art. 12;
- (b) art.12, czytanego łącznie z art. 2 (c), (d), (f), 5, 10 (h);
- (c) art.. 16 (1) (e)

Dziękuję za uwagę!

aleksandra.solik@karat.org.pl

Panel został zorganizowany przy wsparciu
Fundacji im. Róży Luksemburg.

**FUNDACJA
IM. RÓŻY LUKSEMBURG
PRZEDSTAWICIELSTWO
W POLSCE**

Dziękujemy za uwagę!

Kontakt:
federacja@federa.org.pl

Śledź nas na Facebooku i Twitterze:
[@federapl](#)